

Teivo Teivainen:
**Poliitikka
muuttumassa
urheilun
kaltaiseksi
speaktaakkeliksi**

TEKSTI: JOUKO KOKKONEN

KUVAT: HANNES PENTTILÄ

Politiikka on professori Teivo Teivaisen mielestä muuttumassa urheilun kaltaiseksi. Huippu-urheilusta tutut suuret eleet ja tunnekuohut näkyvät esimerkiksi Donald Trumpin hallinnon tavassa tehdä politiikkaa.

POLITIikkaa PELILLISTETÄÄN JA MUOVATAAN speaktaakkeleiksi Helsingin yliopiston maailmanpolitiikan professori Teivo Teivaisen mukaan, jolloin vanhat maailmanpolitiikan pelisäännöt ja periaatteet ovat jääneet sivuun. Donald Trump ja hänen hallintonsa tekevät erilaisia peliliikkeitä, joista on vaikea hahmottaa, miten tosissaan niissä ollaan. Tämä koskee Trumpin heittoja Grönlandin ja Panaman kanavan ottamisesta Yhdysvaltojen haltuun.

– Poliitikka on myös muuttumassa urheilun kaltaiseksi speaktaakkeliksi. Kehitystä suuntaavat niin Trump kuin Elon Musk. Uudentyyppisiä peliliikkeitä tehdään maailmassa, peluri ja diilientekijä on tullut Yhdysvaltojen presidentiksi.

Kokonaiskuvaa sekoittaa myös ihmisten jakautuminen intomielisiksi eri poliittisten leirien kannattajiksi. Kehitys muistuttaa urheilujoukkueiden fannittamista: oman joukkueen tekemisiä ymmärretään lähes loputtomiin, ja vastustajia solvataan pidäkkeettömästi.

– Identiteettipoliitikan seurauksena ihmiset saattavat kannattaa jengiiään mieltimättä, onko jokin asia heidän etujensa kannalta hyvä tai huono. Perinteinen poliittinen logiikka näyttää puuttuvan – se, että kaikki miettivät omia etujaan. Ajatellaan, että vaikka Piilaakson miljardöörit pääsevät määrittelemään politiikkaa, niin olen kuitenkin tässä joukkueessa.

Trumpin voi myös ajatella lähestyvän yhdysvaltalaisia ohittamalla perinteisen poliittisen järjestelmän ja ottavan suoraan yleisönsä, joka seu-

raa nopeatempoisia tapahtumia ikään kuin urheilukatsomossa. Toki monet menestyvät poliitikot ovat halunneet esiintyä kansan äänenä, mutta Trump on vienyt tämän äärimmilleen.

Urheilutapahtumat osa maabrändäystä

Urheilun suur tapahtumia ei voi Teivaisen mielestä pitää yksiselitteisesti hyvinä tai pahoina. Niihin liittyy sekä valtapoliittisia pyrkimyksiä että kauniisti muotoiltuja jaloja ihanteita, jotka liittyvät maailmanrauhaan ja kansojen välisen yhteisymmärryksen lisäämiseen. Teivainen muistuttaa kulloinkin vallitsevien poliittisten pohjavirtojen vaikut-tavan urheiluun.

Kisojen järjestäjämää voi tarjota kansalaisilleen leipää ja sirkushuveja, mitä voidaan käyttää hyväksi nationalismin lietsonnassa. Näin tapahtui vuonna 1978, kun Argentiina järjesti jalkapallon MM-kisat. Maan sotilasdiktatuurissa elettiin julminta vaihetta, mutta kisat nostivat ainakin hetkellisesti juntan suosiota.

Teivainen muistuttaa, että kyse on myös maabrändäyksestä, jota tapahtuu sekä urheilun että muiden kansainvälisten tapahtumien avulla. Esimerkkinä onnistuneesta brändäyksestä Teivainen pitää Helsingin vuoden 1952 olympiakisoja.

– Oli iso juttu, kun entinen Natsi-Saksan liittolaismaa ja sodan hävinnyt osapuoli pääsi osaksi tunnustettua maailman-yhteisöä. Urheilijoita tuli kisoihin Yhdysvalloista, ensi kertaa Neuvostoliitosta ja eri puolilta maailmaa.

Kyseenalaisessa maineessa olevat maat haluavat suurta-pahtumien ja urheilun avulla puhdistaa julkisuuskuvaansa. Jalkapallon ja poliittisen vallan liiton uusin ilmentymä ovat Qatarin ja Saudi-Arabian valtavat panostukset lajiin. Toimintaan kietoutuvat myös korruptio ja kansainvälisen jalkapalloliiton Fifan taloudelliset intressit. Suurimmat urheilupesupanostukset on tehnyt vuoden 2034 MM-kisat saanut Saudi-Arabia, joka on saanut isolla rahalla asialleen niin **Cristiano Ronaldon** kuin **Lionel Messin**.

Nationalismissa on Teivaisen mukaan kaksi puolta. Urheilun voi nähdä sympaattisena tapana purkaa nationalistisia jännitteitä, jolloin se voi vähentää jopa sodan mahdollisuutta. Toisaalta ihmisten villiinnyttäminen urheilun areenoilla saattaa johtaa väkivaltaiseen nationalismiin. 2020-luvun ilmapiirissä nationalismin ja urheilun liitto elää ja voi hyvin. Teivainen näkee kansallisvaltioiden ja maa-joukkueiden välisen sidoksen olevan vahva, vaikka sen rinnalle on tullut menestyneimpien seurajoukkueiden ylirajainen fanittaminen.

– Kai huippu-urheilumenestyksestä on joillekin iloa. En kuulu niihin, jotka saavat siitä kiksejä. Ja Suomikin on täynnä monenlaisia urheiluja. **Risto E. J. Penttilältä** olen oppinut sen, että suomalaiset menestyvät erityisesti urheilula-jeissa, joissa käytetään kypäriä.

Uruguayssa Teivaiselta kysyttiin radiohaastattelussa, kuka on seuraava suomalainen formulaykkösten maailmanmestari. Hän vastasi nopeasti ”*toivottavasti ei ku-*

kaan”, mikä huvitti kuuntelijoita jalkapallosuuntautunees-sa maassa.

Brasilialaiset eivät sen futishullumpia kuin muutkaan

Maailmalla liikkueensa Teivainen on käynyt katsomassa silloin tällöin etenkin jalkapallo-otteluita. Hän seurasi Bra-siliassa vuoden 2014 MM-kisojen aikana pelejä katukatsomoi-sissa. Erityisen mieleenpainuva oli Brasilian ja Saksan vä-lieäottelu, jonka isänmaa hävisi 1–7.

Teivaisen mukaan tuloksen herättämiä tunteita liioiteltiin länsimaisissa medioissa. Pettymys suur tappio oli, mut-ta se ei johtanut ainakaan kaikkia koskettaneeseen maansu-ruun. Tunnelma muuttui katukatsomossa jo ottelun aikana karnevalistiseksi.

– Näköisiäni tyypejä ei laitakadulla ollut todellakaan muita. Minua tultiin halaamaan ja onnittelemaan olettaen, että olen saksalainen.

Eurooppalaiset ja suomalaiset lehdet kuitenkin korostivat brasilialaisten äärimmäisen intohimoista suhdetta pe-liin. Jutut toistivat käsityksiä brasilialaisista epärationaalisi-na ja primitiivisinä toimijoina, jotka menettävät kykynsä ajatel-la nähdessään pallon.

– Brasilialaiset eivät ole jalka-pallossa ainakaan sen enempää fanaatikkoja kuin englantilai-set, vaan vähemmän. Englan-nissahan on ollut paljon jalka-palloon liittyvää väkivaltaa.

Lisäksi brasilialaisten sanottiin vihaavan argentiinalai-sia yli kaiken, mikä ei Teivaisen mukaan pidä paikkaansa. Herja lensi MM-kisojen aikaan esimerkiksi maailmanmes-taruuksien määrästä. Brasilialaiset näyttivät argentiinalai-sille viittä sormeaa viiden mestaruuden merkiksi. Argentiinalla on kolme mestaruutta. Tilanteet saattoivat vaikuttaa Teivaisen mukaan vihamielisiltä, mutta kun niitä seurasi pi-tempään, niin samat kiistakumppanit joivat kohta yhdessä olutta. Asetelmassa onkin jotain samaa kuin suomalaisten ja ruotsalaisten välisessä naljailussa.

Teivainen muistuttaa, että jos jossain, niin Uruguayssa suhtaudutaan jalkapalloon tosissaan. Maa on väkilukuun suhteutettuna maailman kovin jalkapallokansa. Lajin ensimmäiset MM-kisat järjestettiin Mondevideossa vuonna 1930. Uruguay olisi halunnut järjestää kisat satavuotisjuh-lan kunniaksi yhdessä Argentiinan, Chilen ja Paraguayn kanssa, mutta Espanjan, Portugalin ja Marokon yhteisha-kemus vei voiton. Lohdutuspalkintona Argentiina, Para-guay ja Uruguay saavat isännöidä kukin yhden MM-ottelun.

Kansainväliseen urheiluun liittyy pienille valtiolle tar-joutuva mahdollisuus käyttää valtaa urheilujärjestöissä. Pieni Karibianmeren tai Tyynen valtameren saarivaltio saattaa saada edustajansa Kansainväliseen olympiakomi-teaan. Äänestyksissä 18 000 asukkaan Palaun KOK-jäsenen ääni painaa yhtä paljon kuin intialaisjäsenen. Kansainväli-sen jalkapalloliiton Fifan kongressissa äänivalta on kaikil-la 211 kansallisella jäsenliitolla jäsenmäärään ja jalkapal-lotasoon katsomatta. Teivaisen mukaan tämä luo suotuisat edellytykset korruptiolle.

Jos jossain, niin Uruguayssa suhtaudutaan jalkapalloon tosissaan.

Urheilun avulla valtaan

Vallan ja urheilun yhteydet ilmenevät maailman eri kolkilla eri tavoin. Pakistanin pääministerinä toimi vuosina 2018–2022 **Imran Khan**, joka nousi kuuluisuuteen krikettisankarina. Kriketti on maan ylivoimaisesti suosituin urheilumuoto. Khan joutui lopulta eroamaan pääministerin tehtävästä. Hän on saanut elokuussa 2023 viiden vuoden vankeustuomion lahjonnasta ja tammikuussa 2024 kymmenen vuoden tuomion valtiosalaisuuden paljastamisesta.

Teivainen muistuttaa brittiläisen kolonialismin tuloksesta Pakistaniin ja koko imperiumiin juurtuneen kriketin olevan esimerkki urheilumuodosta, joka suuresta suosiostaan huolimatta on Suomessa lähes tuntematon. Urheilukulttuurin levittäminen oli olennainen osa brittiläistä kolonialismia, jonka pysyvänä jälkenä kriketin ja myös jalkapallon suosio näkyy edelleen.

Boliviassa aimara-kansaan kuuluvan **Evo Moralesin** poliittinen ura alkoi 1980-luvulla, kun hän järjesti kokaviljelijöiden liittojen välisiä jalkapallo-otteluita. Pitkästi niiden ansiosta hän tuli tunnetuksi, pääsi kansanedustajaksi ja lopulta Bolivian presidentiksi.

Presidenttinä vuosina 2006–2019 toiminut Morales vieraili Suomessa toukokuussa 2010. Maan suurlähettiläs pyysi Teivaiselta apua vierailuohjelman järjestämisessä. Teivainen ehdotti jalkapallo-ottelua. Suurlähettiläs ei pitänyt ajatusta hyvänä, mutta Moralesia se miellytti, ja ottelu toteutui.

Ottelun jälkeen ohjelmassa oli **Tarja Halosen** tarjoama illallinen. Halosen adjutantti tuli pelin aikana muistuttamaan Teivaista, että presidentti odottaa jo valtiavierasta Mäntyniemessä. Morales ei kuitenkaan lähtenyt, vaan halusi pelata ottelun loppuun. Pelikentällä piti harjoittaa pientä arvovieraan huomioivaa diplomatiaa.

– Olihan minun sanottava joukkueelle, että ei kannata taklata, jos Moralesilla on maalipaikka.

Kansalaisjärjestöjen Reilu peli, samat säännöt -kampanjan hengessä järjestetty ottelu päättyi Bolivian voittoon 0–2. Morales ei ole Teivaisen mukaan aina pelannut kovin reilusti. La Pazissa hän potkasi vuonna 2014 ystävyysottelunsa poliittisen kilpailijan joukkueeseen kuulunutta pelaajaa suoraan jalkoväliin koston pienestä osumasta nilkkaan. Uhri kaatui tuskissaan maahan. Tuomari ajoi kuitenkin oikeasti vääryyttä kärsineen pelaajan ulos.

Maailmanpolitiikasta kävellen

Teivainen on järjestänyt vuodesta 2012 *Maailmanpoliittisia kaupunkikävelyitä*, joissa yhdistyvät kevyt liikunta ja asioiden pohdiskelu. Näkökulmia tarjoavat patsaat, muistolaatat, rakennukset ja kadunnimet. Aiheet ovat sidoksissa maailmanpolitiikkaan, jonka heijastuksia löytyy Helsingistäkin liki kaikkialta.

Teivainen on vinyt maailmanpoliittisille kävelyille niin tieteellisten tapahtumien osanottajia kuin historiasta kiinnostuneen polttariporukan. Kävelyiden pohjalta Teivainen kirjoitti vuonna 2017 *Maailmanpoliittinen kansalliskävely* -kirjan, joka kertoo Suomen historiasta kävelymetodiin pohjautuen.

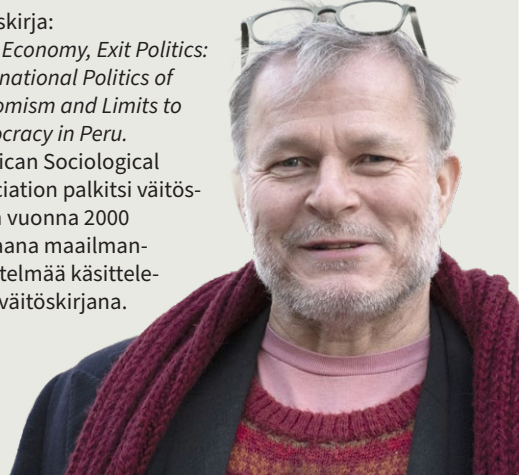
Maailmalla kävellen liikkuvat Teivaisen mukaan etenkin köyhemmät ihmiset. Rikkaammiksi mielletävät ihmiset harrastavat liikuntaa esimerkiksi juoksemalla.

Teivo Teivainen (s. 1965)

Maailmanpolitiikan professori, Helsingin yliopisto 2006–
Valtiotieteen tohtori, Helsingin yliopisto, 2000
Suomen Unesco-toimikunnan puheenjohtaja 2023–2027
J. V. Snellman -palkinto 2011
Yalen yliopiston Amartya Sen -palkinto 2015
International Studies Associationin Outstanding Activist
Scholar -palkinto 2022

Väitöskirja:

*Enter Economy, Exit Politics:
Transnational Politics of
Economism and Limits to
Democracy in Peru.*
American Sociological
Association palkitsi väitös-
kirjan vuonna 2000
parhaana maailman-
järjestelmää käsittelevänä
väitöskirjana.

– Perussa sanotaan, että jos valkoinen ihminen juoksee, niin hän on lenkillä. Mutta jos ei-valkoinen juoksee, niin hän on varastanut jotain.

Kävelystä on myös pyritty maailmanlaajuisesti eroon elintason noustessa. Tilanne saattaa olla muuttumassa. Teivainen näkee, että kävelyn arvostus ja suosio ovat nousseet länsimaissa ja Suomessa.

– Yhtäältä tähän vaikuttaa fitness-trendi. Toisaalta syyinä on väestön vanheneminen, jolloin tulee esimerkiksi polvi ongelmia. Moni olettaa, kuten minäkin, että käveleminen on terveellisempää polville kuin juokseminen.

Kuntosalia, kävelyä ja virtuaalipingistä

Teivainen käy säännöllisesti kuntosalilla ja rakentelee myös kotiinsa pientä salia, jotta ehtisi harrastaa kuntoilua enemmän. Hän yhdistää usein liikunnan ja työn. Äänikirjojen ja podcastien kuuntelu onnistuu parhaiten kävelyillä, mutta luonnistuu myös juoksulenkeillä, pyöräillessä tai soutuessa.

– Jos huomaa matkalla kuntosalille, että kuulokkeet ovat unohtuneet, niin en mene sinne. Salilla on maailman tylsintä ilman kuulokkeita.

Kävellessä voi pitää kokouksia, antaa haastatteluja tai jutella ihmisten kanssa. Teivainen löytää kävelystä yhteyden myös meditaatioon, johon toki myös juoksu voi avata polun.

Viime aikoina Teivainen on kokeillut virtuaalista pöytätennistä. Hänellä on lajitaustaa juniorivuosilta, jolloin hän muistaa yltäneensä Suomen kymmenen kärkeen omassa ikäryhmässään. Pöytätennis-lehden 3/1982 mukaan Mejlans Bollföreningiä edustanut Teivainen oli A-luokan pelaaja. SM-kultaa Teivainen saavutti joukkuekilpailussa. Ottelu virtuaalivastustajan kanssa lasit päässä antaa aidontuntuisen elämyksen ja tempaisee mukaan.

– Kun palloa lyö, niin osuma tuntuu oikealta. Äänetkin ovat mukana. Siinä tulee ihan hiki. ♦